

Anonim véleménynyilvánítás az interneten

VINCENZO ZENO-ZENCOVICH*

1. Bevezető gondolatok¹

Megoszlanak az internetes anonimitás kérdésével összefüggő vélemények. Sokak szerint az anonimitás a világháló természetének és szabadságának lényegéből fakad.² Velük szemben állnak azok, akik szerint az internet éppen olyan, mint bármely más nyilvános fórum, ahol az anonimitás csupán a főszabály alóli kivételként jelenhet meg.

E tanulmány azt kívánja bemutatni, hogy a helyzet jogi szempontból rendkívül kényes, és különböző külső és belső tényezőktől egyaránt függő válaszlehetőségeket kínál.³ Egy ilyen politikai kérdésekkel átszőtt terület esetén fontos kihangsúlyozni a jogi szempontú megközelítést. Bár a jogot elkerülhetetlenül befolyásolják társadalmi, gazdasági és politikai tényezők, a jogászoknak figyelembe kell venniük az általános kereteket, azzal összhangban álló válaszokat kell javasolniuk, és a válaszokat normatív módon kell megfogalmazniuk.⁴

* Az Università degli Studi Roma Tre összehasonlító jogi professzora, az Università degli Studi Internazionali di Roma rektora. A cikk a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Média tudományi Kutatócsoportjának keretében zajló, „Az európai médiajogi gondolkodás” című kutatási program eredményeként született meg. Eredeti, angol nyelvű címe és megjelenési helye: Anonymous speech on the Internet. In: KOLTAY András (szerk.): *Media Freedom and Regulation in the New Media World*. Budapest, Wolters Kluwer, 2014. 103–116. A fordítást a szerző engedélyével közöljük.

¹ Néhány itt kifejtett gondolat elhangzott már a European University Institute által szervezett műhelyben („Policing the Internet: Policy, Politics and Consequences of Regulating Internet Content”, 2012. december), valamint azt követően az Università degli Studi di Milano által szervezett konferencián („Anonimato, diritti della persona e responsabilità in rete”, 2013. november). Sokat segítettek az ott elhangzott hozzászólások.

² Michela MANETTI: Art. 21 della Costituzione e tutela degli scritti anonimi. *Il diritto dell'informazione e dell'informatica*, 2014/2. 139.

³ Az anonimitással összefüggő különböző kérdések igen alapos vizsgálatáért lásd Giusella FINOCCHIARO (szerk.): *Diritto all'anonimato. Anonimato, nome e identità personale*. Padova, Cedam, 2008., ahol a kérdéseket más alkotmányjogi, magánjogi, büntetőjogi, és közigazgatási szempontból mutatják be. Újabbán lásd még Rolf H. WEBER – Ulrike I. HEINRICH: *Anonymization*. London–New York, Springer, 2012.

⁴ Megjegyzendő, hogy az anonimitással kapcsolatos jogi vita elsődleges színtere az Amerikai Egyesült Államok, ahol (általában igen monoton) tanulmányok tucatjai jelennek meg. Ez nem jelenti azt, hogy az európai problémát nem vizsgálták még. Az internetes anonimitás mellett több ízben felszólaló legismertebb szereplő a korábbi olasz adatvédelmi biztos, Stefano Rodotà volt. Az Európai Bizottság már 1997-ben vizsgálta a különböző kérdéseket. Lásd az egyén védelmével a személyes adatok feldolgozása terén foglalkozó munkacsoport által készített 3/97. számú ajánlást. A téma a közelmúltban a 2012-es *Deutscher Juristentag* során merült fel a következő szekcióban: „Persönlichkeits- und Datenschutz im Internet: Anforderungen und Grenzen einer Regulierung.” Lásd Gerald SPINDLER: *Gutachten*.

Kiinduló pontom az, hogy az interneten folytatott tevékenység lehet anonim természetű – és gyakran az is.⁵

1.1. A technológiából fakadó anonimitás

A műszaki és szerkezeti okokból következően, bárki használja is az internetet, azt egy gép felhasználásával teszi, amely nem szükségszerűen azonosítja a felhasználót. A gép – ami a hordozható mobil eszköztől az ipari szuperszámítógépig bármilyen eszköz lehet – nyújthat ugyan információkat saját elhelyezkedésével kapcsolatban, azonban – a kizárólag biometrikus (ujjlenyomaton, retinán alapuló) azonosítással végezhető, meglehetősen ritka tevékenységek kivételével – gyakorlati szempontból rendkívül nehéz bármilyen fokú bizonyossággal meghatározni a szerző személyazonosságát. Az internet felépítése kedvez az ilyen helyzeteknek, tekintettel annak határon átnyúló, transznacionális természetére, ami megakadályozza a hagyományos regisztrációs, azonosító és nyomon követő rendszerek használatát. E sajátosságot csak tovább fokozza a közelmúltban megjelent felhő alapú struktúrák elterjedése, amelyek jellemzője, hogy az alkalmazott számítástechnikai eszközök elhelyezkedése folyamatosan változik.

1.2. Az anonimitás mint társadalmi szokás

Ennek következtében az anonim véleménynyilvánítás társadalmi szokássá vált. Míg az anyagi világban az emberek jellemzően azonosítják magukat, amikor kapcsolatba lépnek más személyekkel, az interneten nem ez az elterjedt gyakorlat. Valójában egy embernek több, a 'hivatalos' és azonosítható személyazonosságával párhuzamosan létező digitális személyazonossága lehet.⁶ Az anonimitás irányába mutató tendencia nem korlátozódik csupán a természetes személyekre. Az interneten közös érdeklődésen alapuló csoportok jönnek létre, amelyek a világhálóban rejlő hatalmas potenciált használják kapcsolattartásra, valamint tevékenységük előmozdítására és kiterjesztésére. A gazdasági társaságok is nagy előszeretettel aknázzák ki az internet által biztosított, fokozott átláthatatlanság előnyeit. Gyakran igen összetett feladat egy, az internet sűrű szövege mögé rejtőző vállalkozásról valós információkat megtudni, különösen, ha a külvilággal fennálló egyetlen kapcsolat egy, gyakran valamely adóparadicsomban nyitott bankszámla.

München, Beck, 2012. 33.; Giorgio RESTA: Anonimato e identificazione: un approccio comparato. *Il diritto dell'informazione e dell'informatica*, 2014/2. 171. Az „Anonimato...” konferencián bemutatott tanulmány, rámutat, hogy az anonimitással foglalkozó amerikai megközelítés erősen elméleti jellegű és az USA-ban elterjedt nézetekkel van összhangban.

⁵ Az elemzés az 'általános' internetre vonatkozik, eltekintve – a már egyébként is összetett helyzet egyszerűsítése érdekében – az ún. 'mély' internetes hálózatoktól. Keith D. WATSON: The TOR Network: A Global Inquiry into the Legal Status of Anonymity Networks. 11 *Washington University Global Studies Law Review*, 2012. 715.

⁶ Lásd Victoria SMITH EKSTRAND: The Many Masks of Anon: Anonymity as Cultural Practice and Reflections in Case Law. 18 *Journal of Technology Law & Policy*, 2013. 1.

Nem hagyható figyelmen kívül tehát ez a társadalmi aspektus – különösen magánszemélyek esetén –, amely a későbbiekben kifejtett liberális szólások fújása nélkül, jelentősen befolyásolja az anonim módon történő véleménynyilvánítás elnyomására vagy korlátozására irányuló jogi intézkedések hatékonyságát. Figyelembe kell venni továbbá, hogy mi célt szolgál az internetes anonimitást szolgáló esetleges intézkedés. Melyek a védelmet igénylő érdekek? Hol kell meghatározni a versengő érdekek közötti egyensúlyt? Továbbá mi a jogérvényesítés pénzügyi és társadalmi költsége?

1.3. Az anonimitás többértelmű jelentése

Még egy előzetes megjegyzést kell tennünk. Az anonimitás igen sokrétű fogalom, ami egyes esetekben szilárd jogi és normatív alapokon nyugszik, más esetekben azonban részletesebb fogalommeghatározásra szorul.⁷ Nyilvánvalónak tűnik, hogy jelentős különbségek vannak például a gyermekét elismerni nem kívánó anya anonimitáshoz való joga,⁸ a hivatali visszasságok kiszivárogtatóinak⁹ vagy a büntetőeljárás során a titkos források¹⁰ anonimitásának védelme, illetve az anonim pereskedés között.¹¹

Az anonimitással összefüggő kérdéseket felvető esetek sokszínűsége (lásd még a francia társasági jog *société anonyme* intézményét) szükségessé teszi, hogy körültekintően járjunk el annak meghatározása során, hogy miről is van szó az 'internetes véleménynyilvánítás anonimitása' esetén. Ez leginkább társadalmi és ténybeli helyzetnek tűnik, ezért – a terminológiai félreértések elkerülése végett – szükséges közelebbről is meghatározni a fogalom jogi értelemben vett jelentését. Az alábbiakban részletesebben bizonyítom, hogy egyértelmű különbséget kell tenni a különböző helyzetek között.

1.4. Anonimitáshoz való jog kontra azonosításra irányuló kötelezettség

Jogi szempontból egyértelmű, hogy jelentős különbség van az anonimitáshoz való jog, illetve azon kötelezettség hiánya között, hogy az ember azonosítsa magát az interneten folytatott kommunikáció során. Az előbbi megközelítés esetén ki kell alakítani a jog biztosításához és érvénye-

⁷ Lásd Enrico PELINO: La nozione di anonimo. In: FINOCCHIARO i. m. (3. lj.) 31 skk.

⁸ Az olasz joggal kapcsolatban lásd Alberto AVITABILE: Il diritto all'anonimato in ambito familiare. In: FINOCCHIARO i. m. (3. lj.) 143 skk.

⁹ Lásd az Európai Bizottság 2012-es, bejelentőkről szóló (belső) útmutatását: <http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cdcj/Whistleblowers/EU%20guidelines%20%20Whistleblowing.pdf>. A bejelentőkkel és a források anonimitásával kapcsolatos kérdések részletes kifejtéséért lásd Marco CUNIBERTI: Democrazie, dissenso politico e tutela dell'anonimato. *Il diritto dell'informazione e dell'informatica*, 2014/2. 111.

¹⁰ Az olasz helyzettel kapcsolatban lásd Davide TASSINARI: Diritto all'anonimato e diritto penale. In: FINOCCHIARO i. m. (3. lj.) 173 skk.

¹¹ Összehasonlító megközelítésben lásd Giorgio RESTA: Privacy e processo civile: il caso della litigation anonima. *Il diritto dell'informazione e dell'informatica*, 2005. 681–725.

sítéséhez szükséges eljárásokat és jogorvoslati lehetőségeket. Az utóbbi valamelyest tényszerűbb megközelítést tükröz, amely esetén a hatóságok és magánfelek pusztán tartózkodnak olyan normatív és műszaki jellegű megoldásoktól, amelyek megkívánják az interneten tevékenykedő felhasználók azonosítását. A különbségtétel még jobban érzékelhető, ha úgy fogalmazzuk, hogy az előbbi esetben az 'anonimitáshoz való jog' terjedelmét, valamint a jogról való lemondás lehetőségét, illetve az annál fontosabb érdekek körét kell meghatározni, míg az utóbbi esetben azt kell definiálni, hogy mikor szükséges és lehetséges a személyazonosság feltárásának kötelezővé tétele.

1.5. Anonimitás kontra titkosság

A bizonytalanságot tovább fokozzák az anonimitáshoz különböző módokon kapcsolódó egyéb jogi fogalmak. A legtöbb kortárs alkotmány és az emberi jogokkal foglalkozó nemzetközi egyezmény tartalmazza a levéltitokhoz való jogot. Az általános álláspont szerint ez a – fizikai levelekre vonatkozó – jog kiterjed a digitális levelezésre, például az e-mailre is. Az internet esetében azonban a levelezés – azaz két meghatározott személy között zajló interperszonális kommunikáció – fogalma elmosódik, figyelemmel arra, hogy lehetséges ugyanazt az üzenetet egyszerre sok személynek elküldeni (például levelezőlistákra), továbbá a címzettek bármilyen nehézség nélkül képesek harmadik felek részére továbbítani az üzeneteket. Vajon ugyanazt jelenti a titkosság és az anonimitás fogalma? Általában véve a titkossághoz való jog azt jelenti, hogy mások (jellemzően a hatóságok) nem ismerhetik meg a kommunikáció tartalmát, azonban nem jelenti azt, hogy ne ismerhetnék meg, hogy ki és kinek ír (vagy telefonál).

Ennek oka, hogy a védelem tárgya az érintettek – egyedüllét értelemben használt – magánélete. E megközelítést tükrözik azok a szabályok, amelyek – az egyik érintett halálát követően is – mindkét fél hozzájárulását megkívánják a levelek nyilvánosságra hozatalához. Az internet esetén azonban más a helyzet: a kommunikáció tartalma nyilvános, és annak is szánják. Az anonimitás nem a tartalom titokban tartását szolgálja, hanem annak egy meghatározott személyhez kötését akadályozza meg. A védelem elsődleges tárgya nem a magánélet, hanem a nyilvános fórumon folytatott diskurzus, habár itt a több digitális személyazonosság létrehozásának lehetősége is lényeges körülmény lehet.

A két fogalom – anonimitás és titkosság – közötti különbség még világosabbá válik, ha a demokratikus jogrendszer alapvető intézményének számító szavazásra gondolunk. A választások folyamán történő szavazás titkos, azaz senki nem tudhatja, hogy egy másik személy hogyan szavazott. A szavazás azonban nyilvánvalóan nem anonim. Épp ellenkezőleg, komoly óvintézkedések szolgálják a választópolgárok azonosítását és a más nevében történő szavazás megakadályozását. Valójában a személyazonossággal kapcsolatos visszaélések jelentik az elektronikus (azaz digitális, online) szavazórendszerek megvalósításának egyik legnagyobb akadályát.

1.6. Anonimitás és a személyazonosság elrejtése

Figyelembe kell venni továbbá, hogy az anonimitás – az anyagi világtól eltérően – általában nem aláírás nélküli üzenetet (például anonim levelet), hanem álnévvel (például becenévvel)

aláírt üzenetet jelent.¹² Az álnév (azaz nem valódi név) lehet a képzelet terméke is, azonban gyakran inkább hamis benyomás keltésére irányul, például egy másik személy személyazonosságának felhasználása esetén, vagy amikor valaki azért lép fel valamely szervezet nevében, hogy rosszallást provokáljon ki (például amikor egy jobboldali csoport egy baloldali csoportnak kiadva magát terjeszti nézeteit, vagy fordítva). Tágabb értelemben tehát az anonimitás nem csupán elfedi az egyén személyazonosságát, hanem lehetővé teszi, hogy magunkat álcázva más bőrébe bújjunk.

1.7. Minden ‘szólás’?

Ráadásul nemcsak az anonimitás, hanem a szólás fogalmának jelentése sem egyértelmű. Mindekenkelőtt meg kell jegyezni, hogy az európai megközelítés nem követi a szólás fogalmának az Amerikai Egyesült Államok Alkotmánya Első Kiegészítésének értelmezéséből levezetett, mindent átfogó értelmezését, amely számos gyakorlati cselekményre – például zászlóégetésre, vetkőzésre és másokra – is kiterjed. Az interneten minden tevékenység digitálisan jön létre, és szavakkal vagy képekben fejeződik ki, de ez vajon szükségszerűen azt jelenti-e, hogy szólás tanúi lehetünk? Vajon jogi értelemben szólásnak minősül-e, ha valaki például náci koncentrációs táborokból származó emléktárgyakat árul, vagy műszaki eszközök használatára vonatkozó utasításokat ad, vagy éppen időjárás-előrejelzést nyújt? Az alábbiakban látni fogjuk, hogy ha az interneten folytatott valamely tevékenységet ‘szólásnak’ tekintünk, az azt is jelenti, hogy arra kiterjednek a véleménynyilvánítás szabadságára általánosságban vonatkozó korlátozások, mindekenkelőtt annak fogalommeghatározása és határai.

1.8. A változók

A részletesebb megközelítés felé haladva, az elemzés során az alábbi változók vizsgálatára kerül sor:

- Ki kommunikál?
- Kivel kommunikál?
- ‘Hol’ kommunikál?
- Mit kommunikál?
- Mik a versengő érdekek?
- Kapuőrök (*gatekeepers*) és az irányadó jog.

¹² Az álnév használatához való jogot a kontinentális európai szerzői jogi szabályok is biztosítják. Olaszország kapcsoltban lásd Beatrice CUNEGATTI: Anonimato e diritto d'autore. In: FINOCCHIARO i. m. (3. lj.) 163 skk.

2. Ki kommunikál?

Akár jogként értelmezzük az anonimitást, akár kötelezettségként az azonosítást, meg kell határozzuk, hogy ki hivatkozhat az anonimitásra, és ki köteles felfedni a személyazonosságát. Könnyen felfedezhető az első logikai nehézség: az anonimitás *per se* megakadályoz bennünket abban, hogy azonosítsuk a közlő felet, jóllehet a kommunikáció tartalma segíthet a közlő fél valamely kategóriába sorolásában. Tipikus eset, hogy egy magánszemély csoportnak vagy jogi személynek adja ki magát; vagy hogy egy gazdasági társaság úgy tesz, mintha magánszemélyként kínálna árukat és szolgáltatásokat. Következésképpen a vizsgálódásnak ki kell terjednie arra, hogy mi a kommunikáció tárgya (lásd lent). Mindenesetre különbséget tehetünk és kell tennünk *a)* magánszemélyek, *b)* kollektív entitások és *c)* vállalkozások között.

a) A magánszemélyek főszabályként jogosultak szabadon kifejezni véleményüket, ugyanakkor joguk van a magánélet védelméhez is. Elfogadhatnánk ezért, hogy titokban tarthatják személyazonosságukat, feltéve, hogy nem sértik meg mások jogait. Az anonim szóolás tehát *per se* nem tiltható.

Az anonimitás csak olyan esetekben használható védekezésként, ha egy másik norma sérelme merül fel – úgy tűnik tehát, hogy az anonimitás természetét tekintve inkább jog, mint engedmény. Felmerül azonban a kérdés, hogy miként határozzuk meg e jog terjedelmét és korlátoit. Ez pedig jelentős mértékben függ a későbbiekben elemzett tényezőktől.

b) Ha a magánszemélyek számára – bizonyos feltételek mellett – biztosítjuk az anonimitáshoz való jogot (illetve nem kötelezzük őket személyazonosságuk felfedésére), vajon ugyanez a jog megilleti-e az egyéneket összefogó entitásokat is? Vajon ugyanazok a szabályok vonatkoznak-e (és azoknak kell-e vonatkozni) a politikai és társadalmi szervezetek által folytatott nyilvános diskurzusra, mint a magánszemélyek esetében? Az e kérdésekre adott válaszokat jelentősen befolyásolják a politikai lehetőségek. A félreértések elkerülése végett rögzítenünk kell, hogy a nyugati világhoz tartozó demokratikus rendszereket vizsgáljuk. Az ilyen berendezkedések esetében helytálló megállapítások egészen más színben tűnhetnek fel egy nem demokratikus és/vagy nem nyugati típusú politikai rendszerrel összefüggésben.

Az európai alkotmányos hagyományokat vizsgálva úgy tűnik, hogy a politikai pártok, mozgalmak, és csoportok formájában folytatott anonim politikai tevékenység összeegyeztethetetlen az elmúlt hatvan év folyamán létrejött és továbbfejlesztett alapelvekkel. A 20. század első évtizedeiben a liberális államok bukásához vezető szörnyű tapasztalatok bizonyították a rejtett és titkos politikai tevékenység mérgező hatásait, és azt, hogy azok miként vezettek a diktatúra megjelenéséhez Európában. E lecke tanulságaként a háború utáni alkotmányok kifejezetten tiltották a titkos társaságokat.¹³ Ennek oka nyilvánvaló. Ha – nagyon helyesen – átláthatóságot várunk az államtól, akkor ugyanezen követelménynek kell érvényesülnie az államot befolyásol-

¹³ A politikai pártok nyilvánosságával kapcsolatban lásd a német alkotmány 21. cikkét, és a spanyol alkotmány 22. cikkét. A titkos társaságok tilalmával kapcsolatban lásd az olasz alkotmány 18. cikkét. Ezzel az aspektussal kapcsolatban lásd Giulio E. VIGEVANI: *Diritto all'anonimato e trasparenza nell'ordinamento costituzionale italiano. Il diritto dell'informazione e dell'informatica*, 2014/2. 207. A tanulmány az „Anonimato...” című konferencián hangzott el.

ni vagy megváltoztatni törekvő erőkre is. A ‘nyílt társadalom’ nem korlátozódhat csak a felsőbb rétegekre, hanem ki kell terjednie mindenkire, aki abban részt kíván venni.¹⁴

E ‘nyílt társadalom’ egyik alapköve éppen a polgárok azon joga, hogy megismerjék a nyilvánosság előtt felszólalók személyét, hogy igazságosan és helyesen értékelhessék azok szavahihe-tőségét. A felszólalók személyének ismerete teszi lehetővé számunkra, hogy megismerjük azok múltját, más személyekkel fennálló kapcsolatait, és elképzelésünk lehessen motivációjukról és céljaikról. A nyilvánosság előtt felszólalók személyének ismerete szükséges továbbá a pénzügyi forrásaik megismeréséhez, és annak eldöntéséhez, hogy hiteles vagy csupán fizetett véleményt képviselnek-e. Ez a gondolatmenet húzódik meg azon szabályok mögött, amelyek a pénzügyi mérleg és a – meghatározott (jellemzően alacsony) összeget meghaladó – bevételi források köz-zétételére kötelezik a politikai pártokat.¹⁵ Ha ez igaz a hagyományos politikai tevékenység ese-tén, akkor még inkább igaz az internet tekintetében, ahol különösen könnyű manipulálni az emberek valóságérzékelését, például a kapcsolatok száma, valamely hír fontossága, illetve tükör-képek létrehozása alapján. Paradox helyzet volna, ha az internet az anonimitás homályába bur-kolózna, miután a vélemények megvitatásának, kialakításának és a döntések meghozatalának legfontosabb fórumává vált.

c) Gazdasági tevékenységet nem lehet anonim módon folytatni, hiszen az összegegyeztetetlen volna a modern gazdasági rendszer alapvető pilléreivel, miszerint a gazdasági kapcsolatok jel-lemzően szerződések révén jönnek létre a (természetes vagy jogi) személyek között, amelyek alapján fizetünk és kifizetnek bennünket, és amelyek alapján mindenki felelősséggel tartozik a saját magatartásáért. Mindezek az elvek értelmüket veszítenék, ha a vállalkozást vezető személy névtelenségbe burkolózatna akárcsak a szélhámosok és az orgazdák. A gazdasági tevékenység-gel ráadásul nemcsak az anonimitás összegegyeztetetlen, hanem a ‘szólás’ is. Az ún. ‘kereske-delmi szólás’ már önmagában ellentmondás, mindenekelelt azért, mert a szólásszabadság az

¹⁴ Az Egyesült Államokban az anonim véleménynyilvánításról szóló vita általában (az ország esetében igen he-lyesen) a Legfelső Bíróság *McIntyre v. Ohio Elections Comm'n* ügyben 1995-ben hozott ítéletével kezdődik, amely megsemmisítette az anonim választási szórólapok tilalmát rögzítő ohioi törvényt. „Alkotmányunk szerint a névtelen szórólapozás nem ártalmas, család gyakorlat, hanem a képviselet és különvélemény kifejezésének nemes hagyománya. Az anonimitás védelmet nyújt a többség zsarnokságával szemben.” Az itt kifejtett vélemény Savigny *Vom Berufsunserer Zeit für Gesetzgebung und Rechtswissenschaft* című munkájában kifejtett örök leckéjén alapul, amely szerint ami ‘nemes hagyomány’ az Egyesült Államokban, az könnyen lehet, hogy nem az Európában. Megjegyzendő továbbá, hogy a ‘többség zsarnoksága’ – az amerikai politikai gondolkodásban John Adams óta mélyen gyökerező – fogalma jogi szempontból pusztán retorikai érvek tekinthető. A demokratikus rendszerekben az állam definíciójánál fogva több-ségi, amit köt a fékek és ellensúlyok rendszere annak biztosítása érdekében, hogy a többség az alkotmány és a jogállamiság elveinek megfelelően gyakorolja a hatalmát. A zsarnokság kizárja a demokráciát, ennek megállapításához azon-ban a nagy autoritásoktól származó idézeteknél többre van szükség. Ennek hiányában indokoltan érvelhetünk azzal, hogy pusztán hangzatos fordulatról van szó, ami a többség által – demokratikusan – meghatározott jogszabályok sé-relmét törekszik lehetővé tenni a kisebbség számára.

¹⁵ Az európai és amerikai megközelítés közötti távolság még ebből a szempontból is érzékelhető. Amellett ér-velve, hogy a kampányfinanszírozás átláthatóságára vonatkozó szabályok tekintetében is alkalmazni kellene az Első Alkotmánykiegészítés szerinti mércéket. Lásd Jason M. SHEPARD – Genelle BELMAS: Anonymity, Disclosure and First Amendment Balancing in the Internet Era: Developments in Libel, Copyright, and Election Speech. 15 *Yale Journal of Law and Technology*, 2012. 92.

egyéneket és a politikai közösséget illeti meg, annak érdekében, hogy részt vehessenek a társadalmi és politikai vitában, nem pedig a gazdasági társaságokat. Egyéni jogosultságot, nem pedig gazdasági szabadságot jelent. Másodsorban, a gazdasági tevékenység során a 'szólás' egyszerűen a termelési, forgalmazási és marketingfolyamat része, és ugyanazon korlátozások vonatkoznak rá, mint azokra. A szólásszabadságot nem lehet alkalmazni címkékre, csomagolásokra és reklámokra.¹⁶

Mindez nyilvánvaló – legalábbis annak kellene lennie. A probléma akkor merül fel, amikor nonprofit társaságok végeznek gazdasági ügyleteket: tagdíjat szednek, adományokat gyűjtenek, vagy éppen reklámfelületet értékesítenek a honlapjukon. Az entitás anonimitása vajon magánjellegű, kizárólag a vele kapcsolatba lépő személyeket érintő kérdés csupán? Vagy a nyilvánosságának joga van megismerni, hogy ki áll az entitás neve, vagy annak rövidítése mögött? És ezzel vissza is térünk a *b)* pont alatt vizsgált kérdésekhez.

3. Kivel kommunikál?

A digitális kor előtt egyértelmű volt a levélváltás és a nyilvános kommunikáció közti különbség. Az előbbire kiterjedt a titokvédelem alapvető joga, ami kizárólag törvényben meghatározott esetben – és egyes országokban a bíróság végzése alapján – volt korlátozható. Az utóbbira azonban lényegesen szigorúbb adatközlési és felelősségi szabályok vonatkoztak: a nyomdász nevét minden nyomtatott anyagon meg kellett jeleníteni; az újságokban és folyóiratokban fel kellett tüntetni a tartalomért felelős szerkesztő nevét; a sajtó útján elkövetett jogsértések, valamint a közérdeket és egyének jogait sértő tartalmak tekintetében pedig büntetőjogi és polgári jogi szankciókat vezettek be. E szabályok hatályát később kiterjesztették a rádióra és a televízióra is – először az új médiumokat szigorú állami monopólium alatt tartották, később pedig csupán korlátozott számú vállalkozás számára tették lehetővé a piacra lépést. Mindenesre, a televíziós tartalmakra még napjainkban is számos korlátozás vonatkozik, a műsorszolgáltatóknak pedig különleges kötelezettségeik vannak a nyilvánosság felé.

Az internet megjelenése felforgatta ezeket a szabályokat, és világossá tette, hogy a teljesen demokratikus rendszerek felemelkedése óta milyen nagy mértékben korlátozott volt a nyilvános diskurzus. Nem csak arról van szó, hogy gyakorlatilag bárki képessé vált szinte költségmentesen kommunikálni a világgal, de még a kommunikáció terjedelmére sem vonatkozik semmilyen korlátozás. Az internet által megnyitott új kommunikációs módok legyőzik a hagyományos különbségtételeket: a megszólaló döntheti el, hogy a megszólalás címzettjeinek körét egyetlen személyre vagy valamely nagyobb csoportra korlátozza-e, amit aztán képes tovább szűkíteni vagy bővíteni. Hol található az interneten folytatott levelezés korlátai? E kereteken belül az anonimitás kérdése lényegtelen, hiszen a közlő fél nem kívánja a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tenni üzenete tartalmát. A korlátok esetleges megsértésének megállapításához egy szubjektív és egy objektív körülményt kell görcsö alá venni. Először is vizsgálni kell a közlő fél szándékát, amelyet a közlés külső formája mellett annak – esetlegesen személyes vagy bizalmas jelleget ki-

¹⁶ Kísérletet tettem ezen érv átfogó bemutatására itt: *Freedom of Expression. A Critical and Comparative Analysis*. London, Routledge-Cavendish, 2008. 58 skk.

fejező – tartalma is világossá tehet. Másodszor relevanciával bír az üzenet címzettjeinek száma (például levelezőlista) és a címzettek megválasztásának módja. Kiterjesztett levélváltásnak tekinthető például, ha a címzetteket a feladó egyesével választotta ki. Ha azonban a kiválasztás meglehetősen felszínes jellegű (például minden további követelményt vagy ellenőrzést nélkülöző egyszerű regisztráció), a levél ésszerűen a nyilvános diskurzus részének tekinthető, amelyre kiterjednek a vonatkozó biztosítékok és korlátozások is.

4. 'Hol' kommunikál?

Annak az elvnek az alkalmazása, mely szerint a magánszemélyeknek joguk van nyilvánosan és anonim módon kommunikálni, még nem jelenti, hogy a kommunikáció céljára használt fórum érdektelen volna. Bizonyos esetekben, indokolható módon elvárható az anonimitás: gondoljunk csak a romantikus vagy éppen szexuális célú randevúk céljára kialakított honlapok sorára, ahol az anonimitás biztosítása elengedhetetlen a felhasználók számára. Figyelembe kell venni azonban, hogy a közlő fél anonimitásából nem feltétlenül következik, hogy a fórumnak is anonimitásba kellene burkolóznia.¹⁷ Amint azt a későbbiekben látni fogjuk, e kettős védelem összeegyeztethetetlen a modern jogrendszerek alapvető szabályaival, ugyanakkor logikai szempontból is nehezen látszik indokolhatónak. Ha az egyén véleménynyilvánításhoz való joga a védelem tárgya, akkor a fórum nyilvánvalóan nem minősül 'egyénnek', és nem is rendelkezik alapvető jogokkal, illetve nem gyakorolhat alapvető jogokat azon egyszerű oknál fogva, hogy a kifejezett vélemények valaki máshoz tartoznak. Figyelembe kell venni továbbá, hogy különbség van egyfelől az anonim vélemények alkalmi jellegű kifejezése, másfelől a más személyek nézeteinek rendszintű és üzletszerű tárolása között. Ez ugyan egyértelműen előmozdítja a nyilvános vitát, de vajon jelentősen eltér-e a műsorba betelefonáló hallgatók véleményét élőben közvetítő rádió-adótól, vagy az olyan televíziós műsoroktól, amelyek a képernyő alján mutatják a nézők által küldött SMS-üzeneteket? Valóban olyan nagymértékű a technológiai különbség, hogy alapvetően eltérő jogi szabályozást igényel? Mint a későbbiekben látni fogjuk, az üzenet közvetítője oldalán kötelezettségek származhatnak abból a körülményből, hogy egy személy valaki más médiumát felhasználva fejezi ki anonim módon a véleményét.

5. Mit kommunikál?

A közhiedelemmel ellentétben a nyilvános beszéd szabályozása nem 'tartalomsemleges' – a trágárság, a gyűlöletbeszéd, a bűncselekmény elkövetésére buzdítás, a reklámok, a pénzügyi információk és a vészhelyzeti figyelmeztetések csak néhány terület, amelyekre minden demokratikus rendszerben, még a leginkább nyitottnak tekintett rendszerekben is, mint amilyen az Egyesült

¹⁷ Ez lenne az értelme számos (főleg német) rendelkezésnek, amelyek rögzítik, hogy az internetes szolgáltatások használata és megfizetése a lehető legteljesebb mértékben anonim módon kell történnjen; részletesebben lásd RESTA i. m. (4. lj). 2. bek.

Államok, külön szabályok vonatkoznak. Itt is gondos különbségtételre van szükség. A fenti esetekben a szólás korlátozása kivétel nélkül a legfőbb közérdek védelme érdekében történik. A közérdek súlyosan sérülne (vagy komoly veszélybe kerülne), ha bármelyik esetben az anonimitás mögé bújhatna a közlő fél. Ha azonban elismerjük, hogy a szólás számos területen nem engedi az anonimitást, akkor fel kell tennünk a kérdést, hogy a magánérdekek – jellemzően a személyiségi jogok, köztük a jó hírnévhez vagy a magánélethez való jog – veszélyeztetése nem tekinthető-e ugyanilyen helyzetnek.

E helyen is hangsúlyozni kell, hogy nem lehet minden helyzetben ugyanazt a megoldást alkalmazni. A lényeg, hogy a szólás bizonyos formái esetén elengedhetetlen a közlő fél egyértelmű azonosítása. Általánosságban véve azonban az a probléma, hogy míg a közérdeket sértő szólás esetén már előre megállapítható, hogy az anonimitás megengedhető-e, addig a magánérdek tekintetében a közlő fél ismerete rendkívüli jelentőséggel bír annak eldöntésében, hogy az anonimitás indokolt-e. Elegendő-e a közlő fél megismeréséhez annyit állítani, hogy valakit sérelem ért? Vagy ennél többet kell bizonyítani, és ebben kinek kell döntenie?

6. A versengő érdekek

E legutóbbi megállapításaink elvezetnek bennünket minden jogi kérdés végső lényegéhez: a versengő érdekek közötti egyensúly megteremtéséhez, amellyel biztosítani tudjuk a törvény igazi értelmét, vagyis az igazságosság érvényesülését, elkerülve egyúttal a veszélyt, amire a *summum ius, summa iniuria* latin szólás figyelmeztet bennünket. Innen nézve abszolutistának tűnik az a megközelítés, amely az anonimitáshoz való jognak feltétlenül és minden körülmények között kedvez, mivel figyelmen kívül hagyja a hasonlóan jelentős érdekek védelmének szükségességét. A mérleg egyik serpenyőjébe kell tehát helyezzünk két versengő érdeket, a köz- és a magánérdeket.

Az internet az információ és a véleménynyilvánítás soha nem tapasztalt mértékű szabadságát hozta el. Az ember korábban soha nem kommunikálhatott, alkothatott, cserélhetett és terjeszthetett gondolatokat, véleményeket és tényeket, illetve férhetett azokhoz hozzá ilyen könnyedséggel. E körülmény a demokratikus berendezkedés számos alapvető értékét mozdítja elő, a tudástól kezdve a közösség politikai, társadalmi, vallási, filozófiai és kulturális életében való nyílt részvételig. Nyilvánvalóan elképzelhetetlen, hogy visszatérjünk a múlthoz. Az anonimitás a rendszer fejlődését lehetővé tevő egyik sajátosság, amit következképpen, szabályozási szempontból a lehető legnagyobb gondossággal kell mérlegelnünk.

A mérleg ugyanezen serpenyőjében található továbbá a magánélethez való jog, vagy – a kontinentális Európa kontextusában – az önazonosság meghatározásához való jog. Az egyén szokásaira és gondolataira irányuló magáncélú profilalkotás növekvő térnyerésének, és a polgárok millióinak állami megfigyelésének¹⁸ korában az anonimitás az egyik olyan technika, ami segíthet elfedni életünk legalább egy kis szeletét az árgus szemek elől.¹⁹ E tekintetben ismét

¹⁸ Sergio NIGER: Sorveglianza e nuovi diritti di libertà. In: FINOCCHIARO i. m. (3. lj.) 3 skk.

¹⁹ Ez a mögöttes gondolatmenet itt is: Eric J. STIEGLITZ: Anonymity on the Internet: How does it Work, Who Needs it, and What are its Policy Implications? 24 *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, 2006. 1395.

jelentős eltérés tapasztalható az amerikai és az európai megközelítés között. Az előbbi – számos más területhez hasonlóan – az egyén jogainak (*ex post*) védelmének feladatát általánosságban a bíróságra bízta, míg az utóbbi (*ex ante*) szabályozási megközelítést alkalmaz, ami megjelenik az adatvédelemről szóló uniós irányelvekben, valamint – elfogadása esetén – a még azoknál is vas-kosabb általános adatvédelmi rendeletben.

A másik serpenyőben a közérdek és a különböző magánérdekek széles köre található. Ide tartozik mindenekelőtt a bűnmegelőzéshez és a bűncselekmények visszaszorításához fűződő érdekek. Ha a közlő fél azonosítása lehetetlen vagy rendkívül nehéz, az azt jelenti, hogy az internet valójában a jogi szabályozástól mentes környezet.²⁰ Az anyagi világban bűncselekménynek – akár súlyos bűncselekménynek – minősülő cselekmények szankció nélkül maradnak, ha az interneten követik el azokat. A mai társadalmak kivétel nélkül az egyén szabadságának és a társadalom védelmének a jog által biztosított egyensúlyán alapulnak. A polgárok és az intézmények között létrejött szerződés hallgatólagos rendelkezése, hogy a hatóságok védelemben részesítenek bizonyos érdekeket, és érvényesítik a jogot. A válasz egyértelműen a fokozatosságban rejlik, és nem túl bonyolult felsorolni azokat a területeket, amelyekben a bűncselekményeket – a civilizált közösség minden polgárának egyetértésével – üldözni kell. Általánosságban tehát nem beszélhetünk az anonimitáshoz való jogról a bűnüldözés és büntetés-végrehajtás kontextusában. Természetesen itt is megtalálható egy vitatott, sűrű zóna, a vita azonban nem az anonimitásról szól, hanem arról, hogy bizonyos cselekedetek bűncselekménynek minősülnek-e vagy sem.

Felmerülnek továbbá fontos – állami és magánjellegű – védelemre méltán igényt tartó magánérdekek is, amelyek a felelős személy anonimitás mögé rejtőzése esetén védelem nélkül maradnának. Ha jobban belegondolunk, a polgári magánvádas eljárással szembeni védelemként használt anonimitás a természetjog azon alapvető normáinak mond ellent, amelyek arra köteleznek minden embert, hogy ne ártsanak másnak (*neminem laedere*), és biztosítsanak elégtételt a jogsértő cselekménnyel megkárosítottaknak. Az erre irányuló vita általában helytelen szemzőből közelíti meg a problémát, hiszen nem arról van szó, hogy támogatjuk, vagy ellenezzük-e az anonimitást, hanem arról, hogy egyes érdekek igényt tarthatnak-e védelemre, tekintet nélkül arra, hogy hol és hogyan sértik meg azokat. A ragaszkodás az anonimitáshoz való joghoz egyszerűen annak közvetett kijelentése, hogy ezek az érdekek jogi szempontból értéktelenek, illetve az interneten csupán igen korlátozott és kivételes jellegű védelemre tarthatnak igényt. Ezen természetesen lehet vitatkozni, azt azonban mindenképpen tisztázni kell, hogy melyek az anyagi és a digitális világban folytatott tevékenységek közötti megkülönböztetésen alapuló kettős jogrend alapjául szolgáló politikai indokok.²¹

²⁰ Nyilvánvaló megjegyzés, hogy a betörők jellemzően maszkot viselnek az azonosítás elkerülése céljából. A maszkviselés tilalmáról szóló számos amerikai törvény vizsgálatáért lásd Margot KAMINSKY: Real Masks and Real Name Policies: Applying Anti-Mask Case Law to Anonymous Online Speech. 23 *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal*, 2013. 815.

²¹ Nem vizsgálom az anonimitás más, társadalmilag káros használatát, például félelemkeltés, zaklatás, vagy diszkrimináció céljából. Lásd SMITH EKSTRAND i. m. (6. l.) 23.

7. A kapuőrök és az irányadó jog

A jelen tanulmányban bemutatott rendkívül összetett és változatos problémákra nem kínálkozik egyértelmű megoldás. Mindössze annyit tehetünk, hogy a jog klasszikus alapelveire támaszkodva próbáljuk megoldani e helyzeteket, különbséget téve a felelősség megállapításához vezető (*non-liability*), a személyes felelősséget (*personal liability*), illetve a helyettes felelősséget (*vicarious liability*) felvető helyzetek között. Az első esetben az anonimitáshoz való jog érvényesül (illetve az azonosításra irányuló kötelezettség nem merül fel). A második esetben az azonosítás a szólás előfeltétele. A harmadik esetben egy harmadik fél tartozik felelősséggel egy anonim szólásért, tekintettel a (büntetőjog vagy magánjog alapján) jogellenesnek minősülő tartalom terjesztésében játszott szerepére. Egyes esetekben a felelősség a jog erejénél fogva beállna, jellemzően akkor, amikor a közfeladatokat vagy mások jogait sértő anonim szólást tároló szereplő támogatja annak tartalmát. Ha azonban nem áll fenn közvetlen kapcsolat a digitális tárhelyet biztosító szereplő és az azon elhelyezett anonim anyag között, alkalmazhatjuk az elektronikus kereskedelemről szóló uniós irányelv alapelveit: nem állapítható meg a tárhelyszolgáltató felelőssége, ha a szolgáltató – felszólításra – eltávolítja a jogsértő anonim tartalmat és/vagy azonosíthatóvá teszi a szerzőt.²² E gondolatmenetet követve elképzelhető a jóhiszemű (*bona fides*) közvetítők megjelenése, akik indokolt és előre meghatározott esetekben lehetővé teszik az azonosítást.²³

Az ehhez hasonló megoldási kísérletek azonban az irányadó joggal kapcsolatos súlyos gyakorlati akadállyal szembesülnek. Az anonim szólást (tartalmazó weboldalt) tároló vállalkozások legtöbbször az Egyesült Államokban működik, és a felhasználói szerződésben kikötik az Egyesült Államok jogának alkalmazását az adatközléssel és a felelősség megállapításával összefüggő ügyekben.²⁴ Ha a szerződések ezt nem is rögzítenék, az uniós bírósági végzésekkel és közigazgatási határozatokkal való összhang elérésének lehetősége az Egyesült Államokban egyrészt rendkívül nehézkes, másrészt objektíve összeegyeztethetetlen az internet saját – másodpercekben és

²² A 'legjobb kockázatkerülő' fogalmával kapcsolatban lásd Giusella FINOCCHIARO: *La responsabilità civile di terzi per gli scritti anonimi in rete*. A tanulmány bemutatva az „Anonimato...” c. konferencián.

²³ Hasonló megoldást javasol Tal Z. ZARSKY: *Thinking Outside the Box: Considering Transparency, Anonymity, and Pseudonymity as Overall Solutions to the Problems of Information Privacy in the Internet Society*. 58 *University of Miami Law Review*, 2003. 991, 1041.

²⁴ Lásd például a Google Blogspot szolgáltatására vonatkozó feltételeket: „Az állítólagosan sértő tartalmakat nem távolítjuk el a www.google.com vagy a Google bármely más Egyesült Államokban *.com domain* alatt bejegyzett oldalairól.” „Az Egyesült Államokban bejegyzett oldalak – köztük a [Google.com](http://www.google.com), a *Blogger*, a *Google Sites* stb. – az Egyesült Államok jogával összhangban működnek. Erre tekintettel és a tisztességes kommunikációról szóló törvény (*Communications Decency Act*) 230. § c) pontja alapján nem távolítjuk el az állítólagosan sértő anyagokat az Egyesült Államokbeli címekről. Az anyagot akkor távolítjuk el, ha annak sérelmes természetét bíróság állapítja meg bírósági végzésben.” „A tisztességes kommunikációról szóló törvény 230. § c) pontja lényegében rögzíti, hogy az internetes szolgáltatások – köztük a [Google.com](http://www.google.com), a *Blogger*, és a *Google* más szolgáltatásai – a tartalmakat nem közzéteszik, hanem továbbközzik. Ezek az oldalak tehát nem tartoznak felelősséggel az oldalakon közzétett és állítólagosan becsület-sértő, sértő, vagy zaklató jellegű tartalmakért.” „Ne feledje, hogy a nekünk küldött jogi felszólításokat továbbküldhetjük a *Chilling Effects Projekt*nek (<http://www.chillingeffects.org>) közzététel és magyarázat céljából. A *Chilling Effects* kitararja a beküldő személyes elérhetőségeire vonatkozó információkat (pl. telefonszám, e-mail, cím).” „Az eredeti felszólítást elküldhetjük továbbá az állítólagos jogsértőnek, vagy – ha a panasz érvényességével kapcsolatban indokolt gyanúnk merül fel – a jogosult részére is.”

percekben mért – időszámításával.²⁵ Paradox helyzet, hogy az interneten elérhető információk jellemzően bármikor, költség és erőfeszítés nélkül elérhetők, azonban szinte lehetetlen megállapítani, hogy ki áll az interneten zajló tevékenység mögött.

Az Egyesült Államok több tagállamában bevezetett megoldás (a közlő személyazonossága csupán hosszas bírósági eljárás után fedhető fel)²⁶ teljes mértékben összeegyeztethetetlen az európai alkotmányos alapelvekkel, amelyek szerint a bírósági jogorvoslathoz való jog alapvető jog, ami nem vonható meg, és amelynek gyakorlása nem tehető túlságosan nehézkesé.²⁷ Az Egyesült Államokban alkalmazott rendszer egy különleges, csupán kivételes esetekben (például államfők és parlamenti képviselők elleni peres eljárások, apaság megállapítására, vagy kizárására irányuló eljárások során) alkalmazott bírósági végzés (az ún. *certiorari*) általánosított formáját alkalmazza. A különleges eljárásrend alkalmazására az a körülmény nyújt alapot, hogy a cselekményt az interneten követték el, ami – a bírósághoz való hozzáférés költségeit tekintve – a legtöbb esetben lényegében *de facto* a mentesség biztosításának felel meg.

²⁵ Lásd Charles T. KOTUBY: International Anonymity: The Hague Conventions on Service and Evidence and Their Applicability to Internet-Related Litigation. 20 *Journal of Law & Commerce*, 2003. 103.

²⁶ Ez tűnik az egyik legfontosabb vitatémának az Egyesült Államokban, lásd Kristina RINGLAND: Internet User Anonymity, First Amendment Protections and Mobilisa: Changing the *Cabill* Test. 5 *Shidler Journal of Law, Commerce & Technology*, 2008. 16. (az arizonai ügyben hozott ítélettel kapcsolatban); Jeffrey M. LEVINSOHN: Protecting Copyright at the Expense of Internet Anonymity: The Constitutionality of Forced Identity Disclosure Under §512(h) of the Digital Millennium Copyright Act. 23 *Temple Journal of Science, Technology & Environmental Law*, 2004. 243. (az alkotmányellenesség mellett érvelve); Laura J. TYSON: A Break in the Internet Privacy Chain: How Law Enforcement Connects Content to Non-Content to Discover an Internet User's Identity. 40 *Seton Hall Law Review*, 2010. 1257. (amellett érvelve, hogy az indokolatlan házkutatásokra és lefoglalásra vonatkozó Negyedik Alkotmánykiegészítés hatályát ki kell terjeszteni az anonim közlő azonosítására irányuló kísérletekre is); Kevin WEIN: Dendrite v. Doe: A New Standard for Protecting Anonymity on Internet Message Boards. 42 *Jurimetrics*, 2002. 465. (a New Jersey-i ügygel kapcsolatban); Sophia QASIR: Anonymity in Cyberspace: Judicial and Legislative Regulations, 81 *Fordham Law Review*, 2012. 3651.; Megan M. SUNKEL: And the I(SP)s Have It... But How Does One Get It? Examining the Lack of Standards for Ruling on Subpoenas Seeking to Reveal the Identity of Anonymous Internet Users in Claims of Online Defamation. (2002) 81 *North Carolina Law Review*, 2002. 1218. (azt javasolva, hogy az újságírókat a forrásaik titkosságával kapcsolatban megillető védelmet terjesszék ki az internet-szolgáltatókra is); hasonló érvelést vezet elő MANETTI i. m. (2. lj.); Eric P. LEWIS: Unmasking 'Anon12345': Applying an Appropriate Standard When Private Citizens Seek the Identity of Anonymous Internet Defamation Defendants. *University of Illinois Law Review*, 2009. 947. (azt javasolva, hogy könnyebb – de mindenképpen bírósági – teher nehezedjen a magánszemélyek követelésére); Jasmine McNEALY: A Textual Analysis of the Influence of *McIntyre v. Ohio Elections Commission* in Cases Involving Anonymous Online Commenters. 11 *First Amendment Law Review*, 2012. 149. (Azt veti fel, hogy a Legfelső Bíróság anonim véleménynyilvánításnak kedvező határozata nem fontos. Változatlan azonban az a tény, hogy előzetes bírósági eljárás lefolytatása szükséges ahhoz, hogy a pereskedni kívánó fél megismerhesse a perbe fogni kívánt fél személyazonosságát.); a *McIntyre*-ügyhöz hasonló elhatárolást tartalmazó értelmezésével kapcsolatban lásd Caroline E. STRICKLAND: Applying *McIntyre v. Ohio Elections Commission* to Anonymous Speech on the Internet and the Discovery of John Doe's Identity. 58 *Washington and Lee Law Review*, 2001. 1537.; az általános állásponttal szemben álló egyetlen általam talált amerikai tanulmány George R. LUCAS: Privacy, Anonymity, and Cyber Security. 5 *Amsterdam Law Forum*, 2013. 107. (a szerző az amerikai Tengerészeti Akadémia oktatója).

²⁷ Ez az indoka a két – gyakran idézett – német határozat (Landgericht München 3.7.2013 és OLG Hamm 3.8.2011) kritikájának, amelyek elemzésével kapcsolatban lásd RESTA i. m. (4. lj.) 4.2. bek. Egyes amerikai kommentátorok hasonló következtetésre jutnak, lásd Jon B. EISENBERG – Jeremy B. ROSEN: Unmasking "crack_smoking_jesus": Do Internet Service Providers Have a Tarasoff Duty to Divulge the Identity of a Subscriber Who is Making Death Threats? 25 *Hastings Communications & Entertainment Law Journal*, 2002. 683.

Ezzel elérkeztünk a nemzetközi jog és a nemzetközi kapcsolatok napjainkban egyik leg-
többet vitatott kérdéséhez, az ún. digitális szuverenitáshoz: milyen mértékben legyen az egyik
ország joga – ideértve a büntető és bírósági szerveket is – alkalmazandó egy másik országban
elkövetett cselekményre, illetve milyen mértékben kellene ezt kizárni? Hogyan kerülhetők el az
országok és joghatóságok közötti ütközések? E kérdéskör túlmutat a jelen tanulmány keretein.
Itt csak annyit szükséges megjegyezni, hogy ha valaki nem ért egyet azzal a liberális álláspont-
tal, hogy az internet egy kizárólag a műszaki sajátosságai és önszabályozás révén szabályozott,
külső szabályozástól mentes terület, akkor a nemzetközi közösségben széles körben el kell fo-
gadni valamilyen elérhető megoldást – ahogy arra már számos példát láthattunk más jogterüle-
teken.²⁸

7. Következtetések

Az interneten szólás anonimitásának jogi vonatkozásairól szóló vita nem az egyetlen megoldás-
ra váró kérdés ezen a területen, csupán egy a rengeteg probléma közül, amit egy ilyen forradalmi
találmány hoz a civilizált közösségek számára.²⁹ Számos áldása mellett – mint az emberi fejlődés
bármely új vívmánya esetén – meg kell vizsgálni és vitatni a felmerülő veszélyeket és aggályokat
is. Ebben az esetben is egy olyan holisztikus megközelítést célszerű alkalmazni, ami figyelembe
veszi a modern társadalmak összetettségét, valamint az egyén szabadságának és a társadalom
biztonságának nem minden esetben egy irányba mutató szükségleteit. Nem várhatjuk, hogy az
egyszeri egyensúly örökké fennmaradjon, és gondolnunk kell rugalmas megoldásokra is, ame-
lyek – az egészségességre való törekvéssel és a szörszálhasogatástól való idegenkedéssel ellen-
tétben – számos distinkciót tesznek szükségessé. Mindehhez egy nyitott és elfogulatlan (nem
pedig egyoldalú) vitára van szükség, ami szép lassan, megannyi állhatatos kísérletezés eredmé-
nyeképpen elvezethet bennünket a leginkább elfogadható rendhez.

FORDÍTOTTA: IPSO JURE FORDÍTÓIRODA

A FORDÍTÁST LEKTORÁLTA: REMÉNYI ÉDUA VÉNUSZ

²⁸ Lásd WEBER–HEINRICH (3. lj) 23 skk.

²⁹ Lásd Bryan H. CHOI: The Anonymous Internet. 72 *Maryland Law Review*, 2013. 501. A tanulmány rámu-
tat, hogy az interneten a leginkább védendő érték az az internet „generativitása” (azaz a kreativitás ösztönzése és a tu-
dás), szemben az anonimitással.